

บทที่ 3

รูปแบบการนิเทศ

การนิเทศมีรูปแบบที่หลากหลาย เมื่อพิจารณาจากอดีตมาถึงปัจจุบันจะพบว่า มีนักวิชาการแบ่งรูปแบบการนิเทศไว้แตกต่างกันตามยุคสมัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ แต่เนื่องจากรูปแบบ และลักษณะการนิเทศไม่แตกต่างกันนัก ก็จะเน้นการนิเทศแบบตรวจตรา และแบบประชาธิปไตยเป็นส่วนใหญ่ จึงไม่ได้แยกตามยุคสมัย แต่แบ่งการนิเทศตามรูปแบบการนำไปใช้แทน

รูปแบบการนิเทศ

แฮร์ริส (Harris, 1985) แบ่งการนิเทศตามลักษณะที่เด่นของการนิเทศ ได้ 2 แบบ ดังนี้

1. การนิเทศแบบเน้นการให้คำแนะนำ (Tractive Supervision) แบบนี้ผู้นิเทศจะให้คำแนะนำ ให้ผู้ได้รับการนิเทศนำไปปรับปรุงแก้ไข

2. การนิเทศแบบเน้นความเป็นพลวัต (Dynamic Supervision) แบบนี้ผู้นิเทศจะจุดประกายทางด้านความคิดเพื่อส่งเสริมให้ผู้ได้รับการนิเทศนำไปปฏิบัติ ผู้ได้รับการนิเทศสามารถใช้ความรู้ ความสามารถตลอดจนประสบการณ์ที่ตนเองมีมาปรับปรุงการสอนตามความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

ดี เทนเนอร์ และ แอล เทนเนอร์ (D. Tanner and L. Tanner, 1987) แบ่งการนิเทศตามลักษณะของผู้นิเทศได้ 4 แบบ ดังนี้

1. การนิเทศแบบตรวจตรา (Inspection Supervision) การนิเทศแบบนี้เป็นแบบเก่าแก่ที่มีใช้มานาน ผู้นิเทศจะตรวจการทำงานของสถานศึกษาให้เป็นไปตามกฎเกณฑ์ระเบียบของหลักสูตรที่กำหนดไว้

2. การนิเทศแบบเน้นผลงาน (Supervision as Production) การนิเทศแบบนี้จะดูผลงานของสถานศึกษาว่าสามารถผลิตผู้เรียนออกสู่สังคมอย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่มากนักเพียงใด บางคนเรียกการนิเทศแบบวิทยาศาสตร์ เพราะมีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบระเบียบตรวจสอบย้อนกลับได้อย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน

3. การนิเทศแบบคลินิก (Clinical Supervision) การนิเทศแบบนี้เน้นที่การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนในลักษณะที่พิจารณาและแก้ไขตามความเหมาะสมของผู้ได้รับการนิเทศแต่ละแห่ง จึงคล้ายกับการรักษาอาการเจ็บป่วยของคนไข้ ให้มีการฟื้นฟูสภาพได้ดีขึ้น แต่การนิเทศการศึกษาจะมุ่งให้ผู้ได้รับการนิเทศเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสม โดยผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศจะได้พบปะเผชิญหน้ากันและรับคำแนะนำไปปรับใช้ตามความเหมาะสมและความจำเป็นเพื่อประโยชน์ของการใช้งาน

4. การนิเทศแบบเน้นการพัฒนา (Developmental Supervision) การนิเทศแบบนี้เน้นพัฒนาผู้ได้รับการนิเทศ ให้มีความรู้ความสามารถในการแก้ไขปัญหาของตนเองได้ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา กลิคแมน(Glickmam,1981) ได้แบ่งวิธีการนิเทศแบบนี้เป็น 3 วิธีคือวิธีที่มีการชี้แนะ ไม่มีการชี้แนะ และวิธีผสมผสาน โดยพิจารณาตามความสามารถของผู้ได้รับการนิเทศ

การนิเทศในประเทศไทยมีการนำรูปแบบการนิเทศของต่างประเทศมาใช้ขณะเดียวกันก็มีการพัฒนารูปแบบการนิเทศของตนเองขึ้นมาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของไทย ซึ่งมีรูปแบบหลายรูปแบบดังต่อไปนี้

การนิเทศการสอนแบบคู่สัญญา

การนิเทศการสอนแบบคู่สัญญา(Buddy Supervision)(บุรชัย ศิริมหาสาคร, 2552, Online) คือ การนิเทศโดยตรงที่เปิดโอกาสให้ครู 2 คน ได้ดึงเอาศักยภาพทางการสอนที่มีอยู่ในตัวของแต่ละคนออกมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน โดยเริ่มต้นจากการจับคู่สัญญา เพื่อสร้างมิตรสัมพันธ์อันดีต่อกัน และใช้สัมพันธ์ภาพอันดีนี้ เป็นตัวนำไปสู่กิจสัมพันธ์หรือความสำเร็จในการจัดกระบวนการเรียน

การสอนแบบนี้ใช้ระบบกระบวนการทำงานแบบกลุ่มสัมพันธ์ (Group Process) และใช้แนวคิดที่มุ่งทั้งการพัฒนาคนและพัฒนางาน คือ เน้นมิตรสัมพันธ์ (Concern for People) และ กิจสัมพันธ์ (Concern for Production) เป็นหลักเพราะทุกคนย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสียอยู่ในตัวเอง โดยถ้ามีความชอบที่เหมือนกันจะทำให้เป็นเพื่อนกันได้ง่ายขึ้น การนิเทศก็จะเป็นไปอย่างราบรื่น

การนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตร

การนิเทศการสอนแบบกัลยาณมิตร (อัญชลี ธรรมะวิทีกุล, 2009, Online) เป็นการชี้แนะและช่วยเหลือด้านการเรียนการสอนในกลุ่มเพื่อนครูด้วยกัน มีหลักการนิเทศที่เน้นประเด็นสำคัญ 4 ประการ คือ

1) การสร้างศรัทธา ผู้นิเทศจะต้องสร้างศรัทธา เพื่อให้เพื่อนครูยอมรับและเกิดความสนใจที่จะไปรู้ที่ ไม่ปรับปรุงการจัดการกระบวนการเรียนรู้

2) การสาธิตรูปแบบการสอน ผู้ให้การนิเทศจะต้องแสดงให้เห็นที่ประจักษ์ชัดว่า การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้นสามารถปฏิบัติและทำได้จริงๆ และเพื่อนครูสามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ในชั้นเรียนได้

3) การร่วมคิดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ จะต้องมีการพบปะกันอย่างสม่ำเสมอ มีการร่วมคิดแก้ปัญหาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งกันและกัน

4) การติดตามประเมินผลตลอดกระบวนการ ผู้นิเทศจะต้องบันทึกการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ สังเกตและรับฟังข้อมูลป้อนกลับจากเพื่อนครูผู้รับการนิเทศ ศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ไข เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ขึ้นใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่องสืบไป

จุดประสงค์ของการนิเทศแบบนี้ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2545, หน้า 217-220) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย การเปิดใจ การให้ใจ การร่วมใจ ตั้งใจสร้างสรรค์คุณภาพ และเงื่อนไขที่ไม่เน้นปริมาณงานแต่เน้นคุณภาพ

รูปแบบการนิเทศของไทยจะมีลักษณะของความสัมพันธ์ทางใจเข้ามาเกี่ยวข้องของ โดยจะเป็นการช่วยเหลือกันอย่างจริงจัง เพื่อให้งานดำเนินไปในทิศทางที่ถูกต้องตามความต้องการของผู้นิเทศและผู้ได้รับการนิเทศร่วมกัน

การนิเทศแบบร่วมพัฒนา

การนิเทศแบบร่วมพัฒนา(Cooperative Development Supervision) (ศิริวรรณ ฉายะเกษริน, 2542, Online) เป็นปฏิสัมพันธ์ทางการนิเทศระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา คณาจารย์และครูผู้สอน ในกระบวนการนิเทศการศึกษาที่มุ่งแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียน การสอนอย่างเป็นระบบ โดยใช้เทคนิคการนิเทศการสอนเป็นปัจจัยหลัก บนพื้นฐานของ สัมพันธภาพแห่งการร่วมคิด ร่วมทำ ฟังพา ช่วยเหลือ ยอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกียรติและ จริ่งใจต่อกันระหว่างผู้นิเทศ ผู้สอนและคู่สัญญา เพื่อร่วมกันพัฒนาทักษะวิชาชีพ อันจะส่งผล โดยตรงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศแบบนี้มุ่งแก้ปัญหา และพัฒนาการเรียน การสอนอย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการปรับปรุงการปฏิบัติงาน ของผู้สอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น

การนิเทศแบบสอนงาน

การนิเทศสอนงาน(Coaching) (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2009, Online) เป็นการนิเทศที่ เน้นการพัฒนาผลการปฏิบัติงาน (Individual Performance) และพัฒนาศักยภาพ (Potential) ของครู การนิเทศแบบนี้จัดเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งซึ่งจะทำอย่างเป็นการและ/หรือไม่เป็น ทางการก็ได้ โดยมีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน เป็นการสื่อสาร แบบสองทาง (Two way Communication) ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้ทำการสอนได้ ร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การนิเทศแบบนี้จะก่อให้เกิด ความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สอนงาน (Coach) และผู้ถูกสอนงาน (Coachee) ซึ่งการสอนงานที่ ดีจะเกิดได้ก็ต่อเมื่อมีความพร้อม โดยเป็นความพร้อมของทั้งผู้สอนงานและผู้ถูกสอนงาน ร่วมกัน เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาครู ให้มีความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) และคุณลักษณะ เฉพาะตัว (Personal Attributes) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ประสบผลสำเร็จตาม เป้าหมายที่กำหนดไว้ (Result Oriented) โดยจะต้องมีการตกลงยอมรับร่วมกัน (Collaborative) ระหว่างผู้นิเทศและครูผู้ได้รับการนิเทศ โดยการนิเทศการสอนงานจะมุ่งเน้นไป ที่การพัฒนาผลการปฏิบัติงานของครูผู้สอนเป็นสำคัญ (Individual Performance)

กระบวนการนิเทศ

กระบวนการนิเทศ (Process of Supervision)(ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 39) หมายถึง ขั้นตอนในการดำเนินงานและการปฏิบัติงานการนิเทศอย่างมีระบบ มีการ

ประเมินสภาพการทำงาน การจัดลำดับงานที่ต้องทำ การออกแบบงาน การประสานงาน ตลอดจนการอำนวยความสะดวกให้งานลุล่วงไป

กระบวนการนิเทศจะมีความสอดคล้องกับรูปแบบของการนิเทศ จึงขอกล่าวถึง กระบวนการที่เป็นสากล ซึ่งประเทศไทยได้นำมาประยุกต์ใช้และพัฒนาเข้ากับกระบวนการการนิเทศของไทยเอง ควบคู่กับกระบวนการนิเทศที่ไทยคิดและพัฒนาขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

กระบวนการนิเทศของแฮริส (Harris, 1985) เดิมแฮริสแบ่งกระบวนการไว้ 5 ขั้นตอนคือ กระบวนการวางแผน, กระบวนการจัดระเบียบงาน, กระบวนการนำ, การควบคุม และการประเมินผล ต่อมาได้พัฒนาให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมกับการนิเทศมากขึ้น โดยเน้นการวางแผนการปฏิบัติงานมากกว่าการควบคุมงานเหมือนที่เคยแบ่งไว้ ทำให้มีขั้นตอนเพิ่มขึ้นเป็น 6 ขั้นตอนดังนี้ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548, หน้า 41 - 43)

1. การประเมินสภาพการทำงาน (Assessing) เป็นกระบวนการศึกษาถึงสภาพต่างๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเพื่อเป็นตัวกำหนดการเปลี่ยนแปลง มีกระบวนการย่อยๆ ดังนี้

- การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อจะศึกษาถึงธรรมชาติและความสัมพันธ์ของเรื่องต่างๆ
- การสังเกตเป็นการมองสิ่งรอบตัวด้วยความละเอียดถี่ถ้วน
- การทบทวนเป็นการตรวจสอบสิ่งรอบตัวอย่างตั้งใจ
- การวัดพฤติกรรมการทำงาน
- การเปรียบเทียบพฤติกรรมการทำงาน

2. การจัดลำดับความสำคัญของงาน (Prioritizing) เป็นกระบวนการกำหนดความสำคัญของงาน ตามเป้าหมายวัตถุประสงค์และกิจกรรมตามลำดับความสำคัญ ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- การกำหนดเป้าหมาย
- การกำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ
- การกำหนดทางเลือก

- การจัดลำดับความสำคัญของงาน

3. การออกแบบวิธีการทำงาน (Designing) เป็นกระบวนการวางแผนหรือกำหนดโครงการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดยประกอบด้วยกระบวนการย่อยๆ ดังนี้

- การจัดสายงานเป็นการจัดส่วนประกอบต่างๆของงานให้สัมพันธ์กัน
- การหาวิธีการนำเอาทฤษฎี หรือหลักการไปสู่การปฏิบัติ
- การเตรียมการต่างๆให้พร้อมที่จะทำงาน
- การจัดระบบการทำงาน
- การกำหนดแผนในการทำงาน

4. การจัดสรรทรัพยากร (Allocating Resources) เป็นกระบวนการกำหนดทรัพยากรต่างๆ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อยๆ ดังนี้

- การกำหนดทรัพยากร ที่ต้องใช้ความต้องการของหน่วยงานต่างๆ
- การจัดสรรทรัพยากรไปให้หน่วยงานต่างๆ
- การกำหนดทรัพยากร ที่จำเป็นจะต้องใช้สำหรับความมุ่งหมายเฉพาะอย่าง
- การมอบหมายบุคลากร ให้ทำงานในแต่ละโครงการหรือแต่ละเป้าหมาย

5. การประสานงาน (Coordination) เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับงาน เวลา วัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกทุกอย่าง เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงบรรลุผล ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อยๆ ดังนี้

- การประสานการปฏิบัติงานในฝ่ายต่างๆให้ดำเนินการไปด้วยความราบรื่น
- การสร้างความกลมกลืนและความพร้อมเพรียงกัน

- การปรับการทำงานในส่วนต่างๆให้มีประสิทธิภาพให้มากที่สุด
- การกำหนดเวลาในการทำงานในแต่ละช่วง
- การสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น

6. การอำนวยการ (Directing) เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดสภาพที่เหมาะสมที่จะสามารถบรรลุผลแห่งการเปลี่ยนแปลงให้มากที่สุด มีกระบวนการย่อยๆ ดังนี้

- การแต่งตั้งบุคลากร
- การกำหนดแนวทางหรือกฎเกณฑ์ในการทำงาน
- การกำหนดระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับเวลา ปริมาณ หรืออัตราเร่งในการทำงาน
- การแนะนำการปฏิบัติงาน
- การตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกในการปฏิบัติงาน

เนื่องจากกระบวนการนิเทศของไทยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันจึงขอกล่าวเฉพาะกระบวนการที่มีลักษณะเด่นบางกระบวนการ ดังนี้

กระบวนการนิเทศการสอนแบบคู่สัญญา

กระบวนการนิเทศการสอนแบบคู่สัญญา (บุรุษย์ ศิริมหาสาคร, 2552, Online)มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การเสนอแนะความคิด

1. ผู้บริหารสถานศึกษาเสนอแนะความคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอนแบบคู่สัญญาให้ครูในโรงเรียนทดลอง นำไปปฏิบัติ ภายใต้การสนับสนุนทุกรูปแบบ

2. เมื่อครูยอมรับหลักการแล้ว ให้ครูจับคู่สัญญาที่มีปัญหาการเรียนการสอนในวิชาเดียวกันหรือชั้นเดียวกัน เพื่อร่วมกันวางแผนการนิเทศ เช่น สังเกตการสอน เขียนแผนการจัดการเรียนรู้และเตรียมสื่อการสอน เป็นต้น

3. คู่สัญญาแต่ละคนเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ในวิชาที่มีปัญหา โดยต่างฝ่ายต่างเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของตน

ขั้นที่ 2 การสาธิต (สมมติว่า ครู A เป็นคู่สัญญากับครู B)

1. ครู A สาธิตการสอนตามแผนการสอนของตน โดยมีครู B เป็นผู้สังเกตการสอน และบันทึกจุดเด่นจุดด้อยของครู A ตามแบบสังเกตการสอน

2. ครู B สาธิตการสอนตามแผนการสอนของตนในวิชาที่มีปัญหาเดียวกับครู A โดยมีครู A เป็นผู้สังเกตการสอนและบันทึกจุดเด่นจุดด้อยตามแบบสังเกตการสอนเช่นเดียวกัน

3. ครู A และครู B ร่วมกันวิเคราะห์วิจารณ์จุดเด่นจุดด้อยของกันและกันเพื่อนำจุดเด่นของแต่ละคนมาพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น และช่วยกันปรับปรุงแก้ไขจุดด้อย

4. ครู A และครู B นำจุดเด่นของแต่ละคนมาบูรณาการ เพื่อสร้างนวัตกรรมหรือแนวทางแก้ปัญหาในรูปแบบใหม่ ที่นำเอาส่วนดีของแต่ละคนมาผสมผสานกัน

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติ

1. ครู A และครู B นำวิธีการสอนที่ได้รับการปรับปรุงตามขั้นที่ 2 ข้อที่ 4 มาใช้ปฏิบัติการสอนในวิชาเดิมหรือในบทเรียนต่อไป

2. ครู A และครู B นิเทศการสอนซึ่งกันและกันอีกครั้งหนึ่ง แล้วสรุปผลการนิเทศการสอน

ขั้นที่ 4 การวัดและประเมินผล

1. ครู A และครู B ร่วมกันวัดและประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน หากยังไม่บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ คู่สัญญาต้องกลับไปค้นคว้าหาความรู้หรือแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นเพิ่มเติม เพื่อนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และใช้แก้ปัญหาร่วมกันอันจะนำไปสู่วิธีการแก้ปัญหาใหม่

2. ถ้าผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์แล้ว คู่สัญญาควรแสดงความยินดีร่วมกัน เพื่อเป็นขวัญกำลังใจและเป็นแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในการทำงาน

กระบวนการของการนิเทศแบบกัลยาณมิตร

กระบวนการของการนิเทศแบบกัลยาณมิตร มีกระบวนการดังนี้(อัญชลี ธรรมะวิทีกุล, 2009, Online)

1. ไม่มุ่งเน้นปริมาณ - เน้นความชัดเจนของขั้นตอน วิธีการ
2. สานพลังอาสา - เริ่มที่ศรัทธา / อาสาสมัคร / ไม่ใช่การสั่งการ
3. เสวนาร่วมกัน - ใช้อภิธานียธรรม 7 ดังนี้
 - หมั่นประชุมเป็นเนืองนิตย์
 - พร้อมเพรียงทำกิจที่พึงทำ
 - ปฏิบัติตามหลักการที่วางไว้/สิ่งใดที่อยู่รักษา
 - ศรัทธา ยอมรับนับถือกันและกัน
 - ไม่บังคับ /ไม่ห้ามนั้น /ลูแก่อ่านาจบังคับบัญชา
 - พัฒนาไปตามสภาพจริงของสถานศึกษาที่เป็นเรื่องชัดแจ้ง
 - คู่คุ้มครองเสริมแรง ให้กำลังใจ
4. สร้างสรรค์ความเป็นมิตร - ชักชวนให้ร่วมกันพัฒนา
5. ฝึกคิดมุ่งมั่น - มีความเพียร อดทน รู้จักใช้เหตุผล
6. ทุกวันปฏิบัติ - ทำอย่างต่อเนื่อง
7. จัดทำบันทึกแนวทาง - รู้จักสังเกตแล้วบันทึก

กระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนา

กระบวนการนิเทศการสอนแบบร่วมพัฒนา มีลักษณะคล้ายกระบวนการของการนิเทศแบบอื่นๆแต่มีขั้นตอนมากกว่าดังนี้(ศิริวรรณ ฉายะเกษริน, 2542, Online)

1. คู่สัญญาตกลงร่วมกัน
2. วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนร่วมกัน
3. กำหนดวัตถุประสงค์ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนา

4. วางแผนการสอนและผลิตสื่อ
5. วางแผนการนิเทศการสอน
6. สอนและสังเกตการณ์สอน
7. วิเคราะห์ผลการสอนและผลการสังเกตการสอน
8. ให้ข้อมูลป้อนกลับซึ่งกันและกัน
9. วางแผนการสอนและการนิเทศการสอนต่อเนื่อง

สรุป

จากรูปแบบและกระบวนการนิเทศข้างต้นพบว่า การนิเทศจะต้องเปิดใจกว้างและเรียนรู้ร่วมกันทุกฝ่าย ทุกคน เพื่อแก้ปัญหาในห้องเรียนและสถานศึกษาให้อยู่ในระดับมาตรฐานที่สังคมยอมรับได้ การมีปฏิสัมพันธ์อันดีจะก่อให้เกิดมิตรภาพที่งดงาม สานต่อในการนิเทศครั้งถัดไปด้วยจึงควรใช้ถ้อยคำและท่าทางที่เป็นมิตรในการแนะนำช่วยเหลือ

แบบฝึกหัด

จงตอบคำถามต่อไปนี้

1. จงออกแบบการนิเทศที่เหมาะสมกับสถานศึกษาในชุมชนของท่าน
2. รูปแบบการนิเทศของต่างประเทศและของไทยเหมือนหรือต่างกันอย่างไร
3. ขั้นตอนการนิเทศของต่างประเทศและของไทยเหมือนหรือต่างกันอย่างไร